

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БУДІВНИЦТВІ

С. Ю. Федотова,
аспірант, Київський національний університет
будівництва та архітектури

Дана стаття присвячена дослідженню сучасного стану інноваційної діяльності в будівельній галузі України. Проаналізовані основні показники інноваційної діяльності в будівництві та визначені напрями активізації інноваційної діяльності на сучасному етапі розвитку економіки.

In the article the current state of innovative activity in the ukrainian build industry is devoted. The analysis of basic innovative performance indicators in building is conducted. Also the possible ways for activation of innovative activity on current stage of development of economy are certain

ВСТУП

Будівельний комплекс посідає особливе місце в економіці держави: він створює основні фонди для функціонування всіх без виключення галузей економіки: як виробничих, так і невиробничих, які забезпечують соціально-культурні та побутові потреби населення. Важливість цієї галузі для економіки будь-якої країни можна пояснити наступним чином: капітальне будівництво, напевне, як ніяка інша галузь економіки створює велику кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей народного господарства. Економічний ефект від розвитку цієї галузі полягає у мультиплікаційному ефекті коштів, вкладених у будівництво. Будівництво є початковою та іноді найбільш капіталомісткою частиною будь-якого інвестиційного проекту. Отже, від якості будівельної продукції, термінів її створення залежатиме ефективність інвестиційних проектів в інших галузях економіки.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як свідчить світовий досвід економічно розвинених країн, забезпечення конкурентоздатності продукції, в тому числі і будівельної, на вітчизняному та світовому ринках можливе лише за умови інноваційного розвитку, тобто розвитку, зумовленого широким впровадженням досягнень науково-технічного прогресу як у сфері виробництва, так і в організації, управлінні та економіці. Рівень інноваційної активності промислових підприємств в цілому є показником стабільності та конкурентоспроможності економіки країни.

Розглянемо сучасний стан інноваційної ситуації в будівництві України. З кожним роком загальна кількість будівельних підприємств збільшується: так, якщо в 2003 році будівельних підприємств нараховувалося 26 856 одиниць, то вже у 2006 році загальна

кількість їх зростає на 9 019 одиниць (рис. 1). Але ж кількість інноваційно активних підприємств збільшується досить повільно. Так, у 2003 році питома вага будівельних підприємств, що здійснювали інновації, складала 13,3% (3561 одиниць), у 2004 році — 14% (4184 одиниць), у 2005 році — 14,2% (4624 одиниць) і у 2006 році — 15,2% (5449 одиниць). Найбільше підприємств, що здійснюють інновації, розташовані у м. Києві (18,2% їхньої кількості), у Дніпропетровській (9,8%), Донецькій (8,5%), Харківській (5,6%), Одеській (5%), Львівській (5%) областях.

З наведених даних чітко прослідковується тенденція верховенства будівельних підприємств центральних районів та великих міст-мільйонерів у зв'язку з їх значними потужностями та інвестиційною привабливістю. Водночас глобально інноваційна активність будівельних підприємств України знаходиться на недостатньому рівні.

Стійке та збалансоване економічне зростання будь-якого підприємства базується насамперед на впровадженні технологічних інновацій. Технологічні інновації в свою чергу — це діяльність підприємства, яка пов'язана із розробкою та впровадженням як технологічно нових, так і значно технологічно удосконалених продуктів (продуктові інновації) і процесів (процесові інновації).

За даними Державного комітету статистики України, кількість будівельних підприємств, то вже у 2006 році їх було — 97, з них 9 підприємств розташовані у Дніпропетровській області, 12 підприємств — у Донецькій, 13 підприємств — у Харківській, 6 підприємств — у Луганській областях та 45 підприємств — у м. Києві.

Аналіз джерел фінансування наукових та науково-технічних робіт (табл. 1) вітчизняними будівельними підприємствами показує, що основним джерелом розвитку та впровадження інновацій служать кошти замовників — підприємств та організацій. Так, у 2006 році із загального обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт (191470,3 тис. грн.), фінансування за рахунок підприємств і організацій України складало 150992,1 тис. грн., що на 110665,8 тис. грн. більше порівняно з 2003 роком. Позитивним у фінансуванні наукових та науково-технічних робіт стає фактор збільшення обсягу коштів державного та місцевих бюджетів, власних коштів підприємств. Але спостерігається зменшення обсягу коштів з боку іноземних держав та позабюджетних фондів.

Незважаючи на зазначені позитивні тенденції у фінансуванні, відбувається погіршення якісних та кількісних показників інноваційного процесу в галузі. Зокрема, у 2006 році кількість виконуваних наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі складала 6930 одиниць (у 2005 році — 7142 одиниць). При цьому

Джерело: Власна розробка за даними Держкомстату України

робіт зі створення нових видів техніки лише 21 одиниця, а з ресурсозберігаючих технологій — 270 одиниць (2005 рік — 114 та 142 відповідно) [2].

Вищенаведені процеси зменшення масштабних пошукових і так званих науково-дослідних робіт, а також експериментальних розробок в будівельній галузі присутні з початку дев'яностих років минулого століття. Поряд із цим все менше застосовуються вітчизняні технології та матеріали. Будівельна галузь швидкими темпами підпадає в технічну та технологічну залежність від закордонних розробників науково-технічної продукції.

Однією з вагомих причин зменшення кількості виконуваних наукових та науково-технічних робіт в галузі будівництва стало значне зменшення чисельності осіб, які безпосередньо залучені до розробки інновацій, а саме: якщо у 2005 році загальна кількість науковців і творців складала 313 осіб, то у 2006 році відбулося їх значне скорочення до 69 осіб; чисельність авторів раціоналізаторських пропозицій також скоротилася — з 253 осіб у 2005 році до 41 особи у 2006 році.

Важливим показником інноваційної активності підприємств є показник власних винаходів та розробок. Аналіз патентно-ліцензійної діяльності будівельних підприємств за період з 2004 року по 2006 рік засвідчує наступні тенденції. Найбільша кількість поданих заявок на видачу охоронних документів до державного департаменту інтелектуальної власності України припадає на "корисні моделі" (36 заявок). Найменша кількість — на "винаходи" (12 заявок). На отримання патентно-ліцензійних документів на "промислові зразки" у вищезазначеному періоді подано 14 заявок. У той же час будівельними підприємствами було застосовано удвічі більше "винаходів" (36 одиниць), ніж "корисних моделей" (17 одиниць).

Проведений аналіз показників інноваційної діяльності у будівництві підтверджує думку більшості науковців, які зазначають, що дана ситуація не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промисловому розвинених країнах.

Інноваційну діяльність вітчизняних підприємств в цілому стримують такі фактори, як відсутність сталого фінансування, високі кредитні ставки, недосконалість законодавства, високий економічний ризик, недостатність інформації про ринки збуту тощо.

Таким чином, стає ясно, що необхідність розробки й реалізації власної інноваційної політики назріла. Головне, що вона повинна передбачати, — це прозорість схем фінансування інноваційних проектів. Серед пропозицій уряду є такі, що заслуговують на увагу. Вони полягають у тому, що кошти повинні переводитися на рахунки компаній під конкретні інноваційні програми, а не на "інновації" загалом. Це прогресивна форма, яка вимагає створення відповідної фінансової структури, українського банку реконструкції та розвитку, а також інноваційного та інформаційного центрів, інноваційної біржі

Таблиця 1. Фінансування наукових та науково-технічних робіт будівельними підприємствами за джерелами фінансування

Показники	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік
Всього, тис .грн.	55630,7	83363,3	125069,7	191470,3
у т.ч. за рахунок				
коштів державного бюджету	3389,1	8640,2	9821,6	23057,8
коштів місцевих бюджетів	2171,7	2685,3	2166,5	5414,7
Позабюджетних фондів	293,3	160,5	95,3	80,7
Власних коштів	851,4	445,3	348,0	3993,4
Коштів замовників				
Підприємств і організацій України	40326,3	64268,5	103993,8	150992,1
Іноземних держав	7835,7	6491,6	8057,6	6504,9
Інших джерел	763,2	671,9	586,9	1426,7

для зосередження пропозицій і попиту. Такий стратегічний підхід допоможе контролювати витрачання бюджетних коштів, аналізувати ринкові просування, координувати інноваційний процес у всій країні й забезпечувати системну підтримку його розвитку. Це також допоможе цивілізовано працювати в ринкових умовах на міжнародному рівні.

Загалом науково-технічна та інноваційна діяльність у сфері житлово-комунального господарства, будівництва та промисловості будівельних матеріалів здійснюється відповідно до положень Законів України "Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004—2010 роки", "Про інноваційну діяльність", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про стандартизацію", рішення Уряду, а також частин державних цільових програм.

До державного реєстру включено 7 цільових програм, головним державним замовником яких є Міністерство будівництва. Серед цих програм найважливішими є:

- загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004—2010 роки;
- комплексна державна програма енергозбереження України;
- програма розвитку водопровідно-каналізаційного господарства;
- програма ліквідації наслідків підтоплення територій в містах і селищах України;
- програма поводження з твердими побутовими відходами.

Для реалізації затверджених пріоритетних напрямів розпочато розроблення Програми сприяння розвитку інноваційної діяльності у будівництві. Зміст цієї програми полягає у визначенні комплексу умов, поступова реалізація яких, у відповідності з визна-

ченими у Програмі етапами, сприятиме розвитку інноваційної діяльності у будівельному комплексі України.

ВИСНОВОК

Збільшення інноваційної активності у будівництві надасть можливість підвищити якість будівельної продукції, а отже, — її конкурентоздатність на вітчизняному та світовому ринках, що, безумовно, позитивно вплине на економічну ефективність інвестицій в інші галузі економіки.

Пожвавлення інноваційної діяльності у будівництві зумовить підвищення обсягів будівельної продукції, а отже, відповідно й обсягів ВВП.

Інтенсифікація інноваційної діяльності у будівельному комплексі сприятиме збільшенню кількості робочих місць, покращенню умов праці, зменшенню забруднювання навколишнього середовища, підвищенню рівня соціальної захищеності населення України шляхом створення гідних умов життя через забезпечення житлом, об'єктами соціальної інфраструктури.

На сьогоднішній день Україні необхідно знайти свою нішу на світовому ринку та забезпечити її конкурентоспроможною продукцією, щоб посісти гідне місце серед світових лідерів. За умови обмеженості фінансових, матеріально-технічних, трудових, наукових ресурсів досягти таких результатів можна лише шляхом активізації інноваційної діяльності і, в першу чергу, у галузі будівництва.

Література:

1. Сайт державного комітету статистики // <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Статистичний збірник "Наукова та інноваційна діяльність в Україні". — Держкомстат України. — 2007 р. — 350 с.
3. Інноваційно-інвестиційні моделі трансформації перехідних суспільств / За ред. В.Г. Федоренка. — Біла Церква, 2004. — 289 с.